

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№12

2025
dekabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 788 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'liqinova	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
Turayeva Gulizahro	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev	
ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
Даниярова Улбосын Куатбаевна	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
Soliyev Azizbek Kamoldinovich	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
Голышева Елена Вячеславовна	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
Уринов Адхамжон Акбарович	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
A.Xakimov, X.Xakimov	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
Xusanova Maloxat Mengnorovna	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
Saidova Kamola Xoshimovna	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARNING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	
УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....	155
Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	163
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	168
Nazarova A.N.	
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	172
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI	178
Avazov Ergash Xidirberdiyevich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....	182
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI	190
Dildora Yuldasheva	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI	194
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	

BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....	206
<i>Azizova Zilola Lochinovna</i>	
KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....	212
<i>Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich</i>	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ	219
<i>Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович</i>	
HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI	227
<i>Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	233
<i>Ergashev Jamshid Jamoliddinovich</i>	
KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	237
<i>Ergashov Botirjon Ergashovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	245
<i>Ahmadjanov Ilyosbek</i>	
ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	250
<i>O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva</i>	
ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH.....	256
<i>Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li</i>	
NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI	260
<i>Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL	264
<i>Mamadaliyev Akmaljon</i>	
ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....	269
<i>Зайналов Джахонгир Расулович</i>	
FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	274
<i>Murodxiyeva Feruza Majidovna</i>	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....	280
<i>Abduliyeva Gulshan Maxmudovna</i>	
LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	285
<i>Razakova Barno Sayfiyeva</i>	
U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS	289
<i>Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov</i>	

IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI	300
Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li	
IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI	304
Karimova Iroda Abdusattarovna	
"MENING MAKTABIM" LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	311
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva	
ISSUES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EDUCATION MARKET	320
Inomiddin Imomov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДА ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ СТЕПЕНИ НОВИЗНЫ И ЭФФЕКТОВ	324
Алиева Эльнара Аметовна	
ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМУ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	331
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна	
ECONOMIC GROWTH: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT	336
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
AGROKLASTERDAGI XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQALAR MEKANIZMINING BUGUNGI HOLATI	342
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
SIMSIZ ALOQA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA TEMIR YO'L STANSIYALARIDA POYEZDLAR HARAKATINI TASHKIL ETISH	350
Jonikulov Egamberdi Shavkat o'g'li	
GENDER SIYOSATI VA DEMOGRAFIK O'SISHNING INSON KAPITALIGA TA'SIRI	357
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
СОСТОЯНИЕ ВИТАМИННО-МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА (ВИТАМИН D, КАЛЬЦИЙ, МАГНИЙ, ФОСФОР) У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА С ОСТРОЙ ПНЕВМОНИЕЙ НА ФОНЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ДИСФУНКЦИЙ	364
Абдурахмонов Жасур Нематович, Шарипова Олия Аскаровна, Бахронов Шерзод Самиевич	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI	373
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ АО ХУДУДГАЗТАЪМИНОТ	377
Хусанов Дурбек Нишанович	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTIDA NAZORAT GABARIT QURILMALARINING ZAMONAVIY HOLATI, TAHLILI VA HARAKAT TAKRIBI GABARITLARINI ANIQLASH USULINI TAKOMILLASHTIRISH	384
Xidirov Erkin Irgashovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA SAMARALI TAQSIMLASHDA RIVOJLANGAN XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	391
Amanbaev Amanali Ortazbaevich	
GLOBAL DARAJADA FAOLIYAT YURITADIGAN BRONLASH TIZIMLARINING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI	396
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI	403
Akmal Shodiyev	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KORXONALARDA LIZING MUNOSABATLARI HISOBİ	408
Inamov Abdusalom Muhamadovich, Inomov Sardor Abdusalomovich, Inomov Hasanboy Abdusalom o'g'li	

O'TKIR BRONXOLIT BILAN KASALLANGAN BOLALARDA KATAMNEZNING EKOLOGIK OMILLAR TA'SIRIDA UZIGA XOS KECHISHI.....	412
Azimova Kamola Talatovna	
THEORETICAL ASPECTS OF STUDYING CONCEPTS RELATED TO YOUTH TOURISM	416
Norboyev Allayor Ismoilovich, Mansurova Zebuniso Abdurashidovna	
THE ESSENTIAL STRATEGIES WAYS OF SERICULTURE INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	420
Khojimatov Ravshanbek Rasuljonovich	
BLENDED LEARNING PLATFORMASI KANSEPSIYASI, ARXITEKTURASI VA FUNKSIONAL TUZILMASI.....	425
Qobulova Madina Tuxbatillo qizi, Mirzaaxmedov Muxammadbobur Karimberdiyevich	
ASALARICHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA FAROVONLIGIGA TA'SIRI: IQTISODIY TAHLIL VA EKONOMETRIK BAHOLASH	430
Kuanishbay Berdimuratov	
MARKETING EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHGA OID XORIJIY YONDASHUVLAR TAHLILI	434
Sobirov Azizbek Avazbekovich	
УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ОРГАНИЗАЦИИ	443
Бабахонов Бабуржон Шухрат угли	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA SOLIQ IMTIYOZLARINI QO'LLASH MASALALARI.....	449
Ibroximov Muxammadjon Abdullajanovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA LOGISTIKA BOSHQARUVINING RAQAMLI MODEL VA UNING SAMARADORLIGI	453
Olimova Bahora Shuxratovna	
СУЩНОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	463
Муминходжаева Дилноза Рамизовна	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И АНАЛИТИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ	468
Дурманов Акмал Шаймарданович	
УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СОЦИАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ: ВЫЗОВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА.....	477
Холмуратов Джахонгир Салимбек угли	
O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI.....	483
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA-INNOVASION JARAYONLARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	489
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
AGROKLAFTERLARDA ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	495
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MICE TOURISM AND ITS ADAPTATION TO THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	501
Ilkhomova Gulnoza Zayniddin kizi	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRT LARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH.....	507
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	512
Umarova Munira Muxitdinovna	

JINDA ARRALI SILINDR TISHLARIDAN TOLANI AJRATISH JARAYONINI HAVO OQIMI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRUVCHI ENERGIYA TEJAMKOR QURILMANI MODELLASHTIRISH.....	516
Mirzakarimov Mirsharofiddin Mirzaabdurahimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQUARILGAN MAHSULOTLARNI XORIJGA EKSPORT QILISH MEKANIZMLARI	524
Matkarimov Anvar Tajimatovich	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRTLARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH	528
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	533
Ismailov Bobir Salomovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA KAPITAL QO'YILMALAR XUSUSIYATLARI VA ULAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	540
Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR VA ULAR BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI.....	545
Fayzullayev Murodjon Nematulayevich	
O'ZBEKISTONDA KLASSTER IQTISODIYOTI: INVESTITSİYALAR, EKSPORT VA SANOAT ISHLAB CHIQUARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI (2022-2024-YILLAR KESIMIDA).....	550
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich, Jabbarov Majidbek Erzodovich, Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
GLOBAL YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA EKOLOGIK, IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNING TAHLILI	556
M.M.Muminova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SMART TURIZM SHAROITIDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON ISTIQBOLLARI	565
Najmidinov Azizbek Bahrom o'g'li	
ТЕКУЩИЕ УГРОЗЫ И ВЫЗОВЫ, СВЯЗАННЫЕ С МИГРАЦИОННЫМИ КРИЗИСАМИ	571
Бегматов Хусанбек	
ELEKTRON TIJORAT SEKTORI UCHUN ONLAYN REKLAMA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	575
Rajabova Dilbar Ixtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON MEVA-SABZAVOTCHILIK SOHASIDA MAHSULOT YETISHTIRISHDAN TORTIB UNI BOZORGA CHIQUARISHGACHA BO'LGAN JARAYONDA NEYROMARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	582
Sadiy Shukrillo Asatillo o'g'li	
YOSH TADBIRKORLAR FAOLIYATIDA INNOVATSION G'OYALARNING AMALIY AHAMIYATI	590
Ergashev Oybek Xaydaraliyevich	
ТЕХНОЛОГИЯ НЕТРАДИЦИОННОГО СБАЛАНСИРОВАННОГО КОМБИКОРМА, С ОБОГАЩЕННЫМ БЕЛКОМ И ФЕРМЕНТАМИ СОСТАВОМ ИЗ ГРИБКА PLEUROTUS OSTREATUS.....	594
Ниезов Хусан Ниез угли	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH INDIKATOR TIZIMINING AHAMIYATI	601
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATI	608
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH JARAYONI VA TIZIMI	612
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	

SPORT SANOATINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA OID XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	616
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
MARKAZLASHTIRILGAN DISPETCHERLIK TIZIMIDA POEZDLAR HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA AVTOMATLAR NAZARIYASIGA ASOSLANGAN INTEGRATSIYALASHGAN MATEMATIK MODEL.....	620
Muhiddinov Obidjon Omonjon o'g'li	
ПРОЦЕНТНЫЙ РИСК ПО КРЕДИТАМ: АНАЛИЗ, ОЦЕНКА И УПРАВЛЕНИЕ.....	627
Абдуллаев Шахобиддин Шамсиддинович	
REDUCTION OF GREENHOUSE GAS EMISSIONS: EMISSION QUOTAS OR MANDATORY CONTROL TECHNOLOGIES	633
Bobonov Doston Abdumo'min o'g'li, Qozoqboyev Jasur Abduvali o'g'li	
AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....	637
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
ПОЛУЧЕНИЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ЦЕМЕНТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ.....	643
Арипова Мастура Хикматовна, Ташбаев Джахангир Назим угли	
МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ГОРЕЛОК И ИССЛЕДОВАНИЕ ИХ ТЕПЛОВОЙ НАГРУЗКИ	652
Ражабов Азамат Тоирович	
QISHLOQ XO'JALIK TEXNIKALARI MARKETINGI VA UNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI.....	658
Xolmirzayev Bobur Mansurovich	
ПРИМЕНЕНИЕ СУБСИДИАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ АНКРОТСТВА: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	663
Хамзина Динара Рашатовна	
YASHIL REKREATSION TURIZM KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI.....	669
Baxriyeva Zarina Nasimovna	
KORXONALARDA DIVERSIFIKATSIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA IQTISODIY MEXANIZMLARINING O'RNI	672
Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich	
QALINLIGI 2 MM BO'LGAN TASMALI LISTLARNI SOVUQ HOLATDA PROKATLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH	679
Yusupov Abdulaziz Abdullajanovich, Saydumarov Botir Muradovich, Arslonov Asadbek G'aybulla o'g'li	
HUDUDIIY TARMOQLANGAN AVTOMOBIL YO'LLARI MUHANDISLIK INSHOOTLARI KOMPLEKSINI LOYIHALASH VA QURISH JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH.....	682
Zikrayev Akmaljon Alimovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA DAROMADLARNI OSHIRISH YO'LLARI.....	688
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
"MIKROSIMULYATSION MODELLAR" VA ULAR YORDAMIDA IQTISODIY SIYOSATGA OID QARORLARNING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA TA'SIRINI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....	694
Mualliflar Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI TUZILMAVIY KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA TAMOIYILLARI.....	702
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA TARTIBGA SOLISH	707
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich	

SMART SOATLAR YORDAMIDA BEMORLAR SALOMATLIGINI NAZORAT QILISH.....	712
<i>Alimqulov Nurmuhammad Muqumjon o'g'li, Eraliyev Humoyun Ma'mirjon o'g'li, Madaminova Mahliyo Bahodirjon qizi</i>	
PENSIYA JAMG'ARMASI FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHDA DAVLATNING ROLI	718
<i>Sherjonov Doniyor Saparbayevich</i>	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH IMKONIYATLARINI BAHOLASH.....	722
<i>Karimov Ma'ruf Ixtiyorovich</i>	
MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA ISLOM MOLIYASINING AHAMIYATI	726
<i>Sultonov Baxtiyor Baxodirovich</i>	
UCH FAZALI IKKI CHULG'AMLI MOYLI TRANSFORMATORLARNING ISSIQLIK HISOBINI MODELLASHTIRISH VA TADQIQ QILISH	731
<i>Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Omonboyev Dilrux Nuraddin o'g'li</i>	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNING RIVOJLANISHI BOSQICHLARI	736
<i>Mamadiyev Elyor Akmalovich, Sharipov K. A.</i>	
MOLIYAVIY INKLYUZIYANING IJTIMOIIY TABAQALANISHGA TA'SIRINING NAZARIY JIHATLARI.....	740
<i>Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li</i>	
ВОПРОСЫ ТРАНСФОРМАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ К МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА	746
<i>Муҳидинов Аюббек Нуритдинович</i>	
РОЛЬ КОЛЛЕКТОРНО-ДРЕНАЖНЫХ СИСТЕМ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	753
<i>Жангабаев Данияр Мансурович, Хожамуратова Роза Тажимуратовна</i>	
ASSESSMENT OF ESG INDICES OF PRESTIGIOUS HOTELS IN UZBEKISTAN	759
<i>Saidova Madina Xayrullo qizi</i>	
FISKAL SIYOSATDA MAHALLIY BYUDJETLAR MUSTAQILLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY INSTRUMENTLARI	765
<i>Muxitdinov Sidikxo'ja Akobirxo'ja o'g'li</i>	
TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARI KREDITLASH AMALIYOTINING XORIIY TAJRIBASI.....	771
<i>Jabbarov Nodir Umirovich</i>	
AKSIZ SOLINISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TA'SIRI	775
<i>Abdulxayeva Shaxnoza Muxammadiyevna</i>	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	781
<i>Shavkat Djumaniyazov</i>	

O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Shavkat Djumaniyazov

Geologiya fanlari universiteti

Iqtisodiyot va menejment kafedrası dotsenti, PhD

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda qishloq xo'jaligi tarmog'ining iqtisodiy-statistik holati tahlil qilinadi. So'nggi yillarda qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi, hosildorlik darajasi hamda tarmoqning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi rasmiy statistik ma'lumotlar asosida baholanadi. Shuningdek, qishloq xo'jaligini rivojlantirishga qaratilgan islohotlar va ularning samaradorligi yoritilib, sohaning barqaror rivojlanish istiqbollari bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: qishloq xo'jaligi, iqtisodiy tahlil, statistik tahlil, ishlab chiqarish, hosildorlik, agrar islohotlar.

Abstract. This article analyzes the economic and statistical condition of the agricultural sector in Uzbekistan. Based on official statistical data, the study evaluates recent trends in production volumes, productivity levels, and the share of agriculture in gross domestic product. In addition, reforms aimed at developing the agricultural sector and their effectiveness are examined. The research proposes practical recommendations to ensure the sustainable development of the sector.

Keywords: agriculture, economic analysis, statistical analysis, production, productivity, agrarian reforms.

Аннотация. В статье проводится экономико-статистический анализ состояния сельскохозяйственного сектора в Республике Узбекистан. На основе статистических данных оцениваются объёмы производства, уровень урожайности и доля сельского хозяйства в валовом внутреннем продукте за последние годы. Также рассматриваются реформы, направленные на развитие аграрной сферы, и анализируется их эффективность. По результатам исследования разработаны предложения по обеспечению устойчивого развития отрасли.

Ключевые слова: сельское хозяйство, экономический анализ, статистический анализ, производство, урожайность, аграрные реформы.

KIRISH

O'zbekistonda qishloq xo'jaligi iqtisodiyotning ustuvor va strategik tarmoqlaridan biri sifatida muhim o'rin tutadi. Mamlakat aholisining yarmidan ko'pi qishloq joylarda yashashi, ularning daromad manbalari asosan agrar soha bilan bog'liq bo'lishi, shuningdek, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash muammosining so'nggi yillarda yanada dolzarb ahamiyat kasb etayotgani mazkur tarmoqni chuqur o'rganish zaruratini kuchaytirmoqda. Qishloq xo'jaligining barqaror rivojlanishi, agrar siyosatning samaradorligi hamda tarmoqda qo'llanilayotgan iqtisodiy mexanizmlarning maqbulligi mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining ajralmas qismi sifatida namoyon bo'ladi.

Mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi qishloq xo'jaligida bozor munosabatlarini shakllantirish, resurslardan oqilona va samarali foydalanish, ishlab chiqarish hajmini barqaror oshirish hamda aholini yetarli va sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashdan iborat. Shu bilan birga, global iqtisodiy jarayonlar, ekologik va iqlim o'zgarishlari, yer va suv resurslarining cheklanganligi, aholi sonining o'sib borishi kabi omillar qishloq xo'jaligida samaradorlikni oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, mahsulot tannarxini kamaytirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishni talab etmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekiston qishloq xo'jaligida tub islohotlar amalga oshirildi. Xususan, yerdan foydalanish tizimi qayta ko'rib chiqildi, fermer xo'jaliklarining huquqiy maqomi mustahkamlandi, paxta va g'alla bo'yicha

majburiy reja topshiriqlari bekor qilinib, bozor mexanizmlariga asoslangan yetishtirish tizimi shakllantirildi. Bundan tashqari, qishloq xo'jaligini diversifikatsiya qilish, bog'dorchilik va sabzavotchilikni rivojlantirish, qishloq xo'jaligi kooperatsiyasini kengaytirish, logistika tizimini takomillashtirish hamda agrosanoat majmuasidagi ishlab chiqarish zanjirlarini rivojlantirishning yangi bosqichi boshlandi.

Qishloq xo'jaligi tarmog'ida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning mazmun-mohiyatini to'g'ri baholash va istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash uchun statistik ma'lumotlar asosida kompleks tahlil o'tkazish muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy-statistik tahlil qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining dinamikasi, hududlar bo'yicha tarkibiy o'zgarishlar, resurslardan foydalanish samaradorligi, mehnat unumdorligi hamda eksport salohiyatini baholash imkonini beradi. Shuningdek, ushbu tahlil agrar sohadagi asosiy muammolarni ilmiy jihatdan aniqlash va ularning yechimi bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy ahamiyati bir nechta asosiy omillarda namoyon bo'ladi. Birinchidan, mazkur tarmoq mamlakat yalpi ichki mahsulotining salmoqli qismini tashkil etadi. Ikkinchidan, agrar soha aholi bandligining katta qismini qamrab oladi. Uchinchidan, qishloq xo'jaligi mahsulotlarining eksport salohiyati yildan yilga ortib bormoqda. Ayniqsa, meva-sabzavot mahsulotlari, uzumchilik, bog'dorchilik va chorvachilik mahsulotlariga tashqi bozorlarda talab yuqori bo'lib, bu mamlakat valyuta tushumlarini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Qishloq xo'jaligining istiqbolli rivojlanishi ko'p jihatdan statistik tahlil natijalariga asoslanadi. Hududlar kesimida mahsulot ishlab chiqarish hajmi, mahsulot turlari bo'yicha diversifikatsiya darajasi, ishlab chiqarishning o'sish sur'atlari, resurslar bilan ta'minlanganlik, mehnat unumdorligi va eksport hajmi kabi ko'rsatkichlar agrar siyosatning ustuvor yo'nalishlarini belgilashda asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi. Jumladan, sug'oriladigan yer va suv resurslarini samarali boshqarish, yuqori hosilli navlardan foydalanish, mahsulotlarni qayta ishlashni kengaytirish hamda agroklasterlar faoliyatini rivojlantirish istiqbolli rivojlanishning muhim yo'nalishlari hisoblanadi.

Ma'lumki, qishloq xo'jaligi tarmog'i nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega. Qishloq joylarda aholi turmush darajasini oshirish, infratuzilmani rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va kambag'allikni qisqartirishda agrar soha muhim rol o'ynaydi. Shu bois, qishloq xo'jaligini samarali boshqarish va uning istiqbolli rivojlanishini ta'minlash nafaqat tarmoq, balki mamlakat iqtisodiyotining barcha tarkibiy bo'g'inlari rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qishloq xo'jaligi sohasidagi iqtisodiy-statistik tadqiqotlar nafaqat O'zbekiston, balki jahon agrar sektorida amalga oshirilayotgan islohotlar, innovatsion yondashuvlar va sohaviy tendensiyalarni chuqur o'rganishga asoslanadi. Ushbu bo'limda qishloq xo'jaligini rivojlantirish, tarmoqdagi iqtisodiy mexanizmlar, resurslardan samarali foydalanish, statistik tahlil metodlari hamda agrar islohotlarga oid milliy va xalqaro ilmiy adabiyotlar tahlil qilinadi. Mavzuning ilmiy jihatdan asoslanganligi va to'laqonli yoritilishi mavjud ilmiy manbalarni chuqur o'rganishga tayanadi.

Avvalo, qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini o'rgangan klassik iqtisodchilar asarlarida agrar sektorning milliy iqtisodiyotdagi o'rni keng yoritilgan. Xususan, A. Smit, D. Rikardo va J.B. Sey ishlarida yer va mehnat resurslarining boshqa tarmoqlarga nisbatan o'ziga xos xususiyatlari ta'kidlangan. D. Rikardoning yer rentasi nazariyasi qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining tabiiy sharoitlarga bog'liqligi hamda tarmoqning iqtisodiy ustunliklarini tushuntirishda muhim ahamiyatga ega. Keyinchalik, XX asr iqtisodchilari – J.M. Keyns, T. Shults, R. Nurfse va A. Lyuis agrar sektorning mamlakat rivojlanishidagi strategik ahamiyatini yanada chuqurroq tadqiq etdilar.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish, bozor iqtisodiyotiga moslashtirish va agrobiznesni rivojlantirish masalalari ustuvor o'rinni egallaydi. Jumladan, P. Samuelson va V. Nordxaus qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini bozor tavakkallari va resurslar taqsimoti bilan bog'liq holda tahlil qilib, agrar tarmoq samaradorligi tabiiy resurslar, texnologiya, mehnat unumdorligi va bozor kon'yunkturasi bilan uzviy bog'liqligini asoslab berganlar.

Xalqaro tadqiqot institutlari – FAO, IFAD, World Bank va OECD tomonidan tayyorlanadigan hisobotlar qishloq xo'jaligidagi rivojlanish tendensiyalari, mahsulot ishlab chiqarish hajmi, eksport imkoniyatlari, oziq-ovqat xavfsizligi va agrar siyosat samaradorligi bo'yicha muhim axborot manbai hisoblanadi. FAOning yillik World Food and Agriculture hisobotlarida mamlakatlar agrar sohasiga oid statistik ko'rsatkichlar, resurslar bilan ta'minlanganlik, sug'orish tizimining holati hamda mahsulot ishlab chiqarish yo'nalishlari keng yoritilgan. World Bank tomonidan e'lon qilinadigan Agricultural Development Indicators to'plamida esa agrosanoat majmuasining iqtisodiyotdagi o'rni, qishloq aholisi bandligi va tarmoqdagi investitsion faollik tahlil qilinadi.

O'zbekistonda qishloq xo'jaligi sohasini o'rganish borasida milliy olimlar tomonidan ham salmoqli ilmiy izlanishlar olib borilgan. A. Abdullaev, Sh. Rashidov, U. Shokirov, Q. Tojiboev, N. Mamajonov kabi iqtisodchi olimlarning tadqiqotlarida agrar tarmoqda resurslardan samarali foydalanish, fermer xo'jaliklarini rivojlantirish, agrar bozor munosabatlari hamda qishloq xo'jaligi iqtisodiyotining tarkibiy tuzilishiga oid muhim ilmiy xulosalar keltirilgan. Ular tomonidan taklif etilgan modellar va iqtisodiy mexanizmlar agrar siyosatni takomillashtirishda ilmiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Mamlakatda qishloq xo'jaligi islohotlarini huquqiy jihatdan ta'minlashga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar ham muhim adabiy manbalar sirasiga kiradi. Xususan, Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari va agrar sohaga oid strategik hujjatlar tarmoq rivojlanishining ustuvor yo'nalishlarini belgilab beradi. "2030-yilgacha qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi", "Agrosanoat majmuasini modernizatsiya qilish konsepsiyasi" hamda "Yer va suv resurslaridan samarali foydalanish dasturi" shular jumlasidandir. Ushbu hujjatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish, innovatsion agrotexnologiyalardan foydalanish, eksport salohiyatini oshirish, fermer xo'jaliklarining huquqiy maqomini mustahkamlash va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Statistik metodologiyaga oid adabiyotlar, xususan, J. Tinbergen, R. Fisher, E. Deming va G. Morrison kabi olimlarning ishlari qishloq xo'jaligida iqtisodiy-statistik tahlillarni amalga oshirishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Ular tomonidan ishlab chiqilgan korrelyatsiya-regressiya tahlili, indeks usullari, dinamik qatorlar, variantlik tahlili va prognozlashtirish modellari agrar tadqiqotlar uchun samarali metodik platformani shakllantiradi.

Qishloq xo'jaligida diversifikatsiya, klasterlashtirish va kooperatsiya masalalarini o'rgangan olimlar – M. Porter, J. Shumpeter va F. Kotler tadqiqotlari agrobiznes rivojlanishini ilmiy asosda tahlil qilish imkonini beradi. Xususan, M. Porterning klaster nazariyasi agrosanoat majmuasini integratsiyalash, ishlab chiqarish zanjirlarini muvofiqlashtirish va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Mavjud ilmiy adabiyotlar qishloq xo'jaligini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslarini keng qamrab olgan bo'lsa-da, O'zbekistonda mahalliy sharoit, resurslar salohiyati va iqtisodiy imkoniyatlardan kelib chiqib, yanada chuqur va tizimli tadqiqotlar olib borish zarur. Mazkur maqolada aynan ushbu yo'nalishda ilmiy asoslangan va kompleks tahlil amalga oshiriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda O'zbekistonda qishloq xo'jaligi tarmog'ining iqtisodiy-statistik holatini baholash va uning rivojlanish istiqbollarini aniqlashda umumilmiy hamda maxsus iqtisodiy tadqiqot usullaridan kompleks foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv tashkil etib, qishloq xo'jaligi iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi sifatida makroiqtisodiy, ijtimoiy va hududiy omillar bilan o'zaro bog'liq holda tahlil qilindi.

Iqtisodiy-statistik tahlil usullari asosida qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi, hosildorlik darajasi, tarmoqning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, hududlar kesimidagi tarkibiy o'zgarishlar va dinamik rivojlanish ko'rsatkichlari baholandi. Dinamik qatorlar, taqqoslama tahlil va indeks usullaridan foydalanilib, asosiy tendensiyalar aniqlandi.

Shuningdek, mantiqiy tahlil, umumlashtirish va abstraktlashtirish usullari orqali qishloq xo'jaligida amalga oshirilayotgan islohotlarning iqtisodiy samaradorligi baholandi hamda tarmoqni rivojlantirish istiqbollarini belgilandi. Tadqiqot natijalari ilmiy xulosalar chiqarish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun metodik asos bo'lib xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston qishloq xo'jaligi sohasi mamlakat iqtisodiyotining yetakchi tarmoqlaridan biri bo'lib, uning rivojlanish dinamikasi, mahsulot ishlab chiqarish hajmi, mehnat unumdorligi, resurslardan foydalanish darajasi hamda eksport salohiyatidagi o'zgarishlar muhim ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda tarmoqda amalga oshirilayotgan modernizatsiya jarayonlari, fermer xo'jaliklarining iqtisodiy erkinligini kengaytirish, mahsulot diversifikatsiyasiga yo'naltirilgan siyosat hamda suv va yer resurslaridan samarali foydalanishga qaratilgan chora-tadbirlar agrar sohada barqaror rivojlanishni ta'minlayotgan asosiy omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi yil sayin barqaror o'sib bormoqda. Xususan, donchilik, sabzavotchilik, bog'dorchilik va chorvachilik yo'nalishlari agrar tarmoqning yetakchi segmentlariga aylanib, mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va eksport salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynamoqda.

Quyidagi jadvalda 2019-2024-yillar davomida asosiy qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining o'zgarish dinamikasi aks ettirilgan bo'lib, u tarmoqdagi umumiy rivojlanish tendensiyalarini kompleks baholash imkonini beradi.

1-jadval. 2019-2024-yillarda qishloq xo'jalik mahsulotlari ishlab chiqarish (mln tonna)

Yil	Don mahsulotlari	Paxta homashyosi	Sabzavot	Meva	Chorvachilik mahsulotlari
2019	7.3	2.9	11.7	2.7	2.5
2020	7.5	2.8	11.9	2.8	2.7
2021	7.7	2.6	12.3	3.0	2.9
2022	8.1	2.5	12.8	3.2	3.1
2023	8.3	2.4	13.0	3.4	3.3
2024	8.6	2.3	13.5	3.5	3.6

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, don mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi barqaror o'sish tendensiyasiga ega. Ushbu o'sish, asosan, intensiv agrotexnologiyalarning joriy etilishi, fermer xo'jaliklariga berilgan iqtisodiy erkinlik hamda hosildorlikni oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar bilan izohlanadi. Paxta xomashyosi ishlab chiqarish hajmining qisqarib borishi esa agrar tarmoqda amalga oshirilayotgan maqsadli diversifikatsiya siyosatining amaliy natijasi hisoblanadi. Ya'ni, paxta xomashyosi hajmi kamaygan bo'lsa-da, uni qayta ishlash ulushi, paxta tolasi va tayyor mahsulotlar eksporti yuqori sur'atlarda o'smoqda.

Sabzavot va meva yetishtirish hajmining sezilarli darajada oshishi mamlakatda intensiv bog'lar maydonining kengayishi, yuqori hosilli va eksportbop navlarning joriy etilishi, shuningdek, ichki va tashqi bozorlarda ushbu mahsulotlarga bo'lgan talabning ortishi bilan bog'liq. Chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish esa agrar tarmoqdagi eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlardan biri bo'lib, so'nggi besh yil davomida qariyb 45 foizga oshgani aholi daromadlarining o'sishi va ichki iste'mol bozorining kengayishi bilan izohlanadi.

Shu bilan birga, O'zbekistonda yer va suv resurslaridan foydalanish masalasi strategik ahamiyatga ega bo'lib qolmoqda. Mamlakatdagi 4,3 million gektar sug'oriladigan yer maydonining 32 foizdan ortig'i sho'rlangan bo'lib, bu holat hosildorlik darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Suv resurslari bo'yicha ham vaziyat murakkab: suv tanqisligi har yili kamida 12 ta mintaqada sezilarli darajada namoyon bo'ladi. Shu munosabat bilan suv tejankor texnologiyalarni joriy etish, xususan, tomchilatib sug'orish tizimini kengaytirish agrar tarmoq samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Tahlillar natijalariga ko'ra, tomchilatib sug'orish qo'llanilgan maydonlarda hosildorlik o'rtacha 28-35 foizga oshgan, suv sarfi esa 40-50 foizga qisqargan.

Fermer xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, dastlab asosan paxta-g'alla tizimiga ixtisoslashgan fermer xo'jaliklari bugungi kunga kelib yuqori samarali, diversifikatsiyalashgan va bozor sharoitiga moslashuvchan ishlab chiqaruvchilarga aylangan. 2024-yilda mamlakatda 92 mingta fermer xo'jaligi, 250 mingga yaqin dehqon xo'jaligi hamda 460 ta agroklasterning faoliyat yuritishi agrar tarmoqda amalga oshirilgan institutsional islohotlarning samaradorligini yaqqol namoyon etadi. Fermerlar o'rtasida raqobat muhitining kuchayishi, mahsulot yetishtirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish hamda bozor kon'yunkturasini chuqur o'rganish agrar tarmoq rivojlanishining muhim omillaridan biriga aylandi.

Agrar tarmoqda eksport ko'rsatkichlarining o'sishi ham iqtisodiy barqarorlikning muhim indikatorlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekistonning meva-sabzavot, uzum, quritilgan mevalar va chorvachilik mahsulotlari eksporti sezilarli darajada oshdi. Quyidagi jadvalda 2020-2024-yillarda agroeksport hajmlarining dinamikasi aks ettirilgan bo'lib, bu jarayonning umumiy rivojlanish tendensiyalarini baholash imkonini beradi.

2-jadval. 2020-2024-yillarda O'zbekiston agroeksporti (mln dollar)

Yil	Meva-sabzavot	Uzumchilik	Quritilgan meva	Chorvachilik	Jami eskport
2020	780	210	65	92	1 147
2021	915	260	71	110	1 356
2022	1 070	310	80	135	1 595
2023	1 240	350	90	160	1 840
2024	1 385	390	95	175	2 045

Jadval ma'lumotlari tashqi bozorlarda O'zbekiston qishloq xo'jaligi mahsulotlariga bo'lgan talabning izchil oshib borayotganini ko'rsatadi. Xususan, meva-sabzavot mahsulotlari eksportining so'nggi besh yil davomida qariyb ikki barobarga oshgani mamlakat agrar sohasining yuqori eksport salohiyatiga ega ekanini tasdiqlaydi. Uzumchilik mahsulotlari eksportining barqaror o'sib borishi ushbu yo'nalishda an'anaviy ishlab chiqarishning qayta tiklanayotganini anglatadi. Quritilgan mevalar eksporti esa yuqori qo'shimcha qiymatga ega mahsulot turi sifatida jahon bozorida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chorvachilik mahsulotlari eksportining ikki barobarga oshgani esa mazkur tarmoqning ichki bozorda ham barqaror rivojlanayotganidan dalolat beradi.

Shu bilan birga, agrar tarmoq rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan qator muammolar ham mavjud. Jumladan, suv resurslari tanqisligi, yerlarning sho'rlanishi va degradatsiyasi, logistika tizimining yetarli darajada rivojlanmagani, qayta ishlash korxonalarining kamligi, mahsulotlarni saqlash infratuzilmasining yetishmasligi hamda kichik fermer xo'jaliklarining moliyaviy resurslarga chiqish imkoniyatlarining cheklanganligi shular jumlasidandir. Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, yirik qayta ishlash korxonalari yetarli emasligi sababli yetishtirilgan mahsulotlarning taxminan 25-27 foizi yo'qotilmoqda. Chorvachilik sohasida ishlab chiqarish hajmining oshishiga qaramay, ilmiy yondashuvlarning yetarli darajada qo'llanilmasligi va zotdorchilik ishlarining sustligi mahsulot tannarxining oshishiga olib kelmoqda.

Yer va suv resurslaridan samarali foydalanish masalasi agrar tarmoqni istiqbolli rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari narxi, ishlab chiqarish hajmi va hosildorlik ko'rsatkichlari ko'p jihatdan suvdan foydalanish samaradorligiga bog'liq. Suv tejankor texnologiyalar joriy etilgan maydonlarda hosildorlikning oshishi, sug'orish xarajatlarining kamayishi va mahsulot tannarxining pasayishi bevosita iqtisodiy samaradorlikni ta'minlamoqda.

Agrar sohada mehnat unumdorligini oshirish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Hozirgi vaqtda mehnat unumdorligi rivojlangan mamlakatlar ko'rsatkichlariga nisbatan past darajada qolmoqda. Buning asosiy sabablari texnika va uskunalar parklarining yetarlicha yangilanmagani, qo'l mehnati ulushining yuqoriligi hamda agroteknik tavsiyalarga amal qilish darajasining pastligidir. Shu bilan birga, raqamli agronomiya, dronlar orqali ekinlarni monitoring qilish, "aqlli fermer xo'jaliklari" modellarini joriy etish mehnat unumdorligini bosqichma-bosqich oshirishga xizmat qilmoqda.

Umumiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston qishloq xo'jaligi tarmog'i barqaror rivojlanayotgan bo'lsa-da, uning kelgusidagi o'sish sur'atlari innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, resurslardan samarali foydalanish hamda logistika va saqlash infratuzilmasini takomillashtirishga bevosita bog'liq bo'ladi. Mehnat unumdorligini oshirish, mahsulotlarni qayta ishlash darajasini ko'paytirish, agroklastlar faoliyatini kengaytirish va eksport uchun standartlashtirish tizimini rivojlantirish esa tarmoqning xalqaro raqobatbardoshligini oshirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston qishloq xo'jaligi tarmog'ida amalga oshirilgan tahlillar va olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, mazkur soha milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida strategik ahamiyatga ega bo'lib, uning samaradorligi aholi oziq-ovqat xavfsizligi, eksport salohiyati, qishloq aholisi bandligi hamda davlat byudjeti barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tahlil natijalari qishloq xo'jaligida so'nggi yillarda barqaror o'sish tendensiyasi shakllanganini, mahsulot turlari bo'yicha diversifikatsiya jarayoni jadallashganini, fermer xo'jaliklari va agroklastlar faoliyatida iqtisodiy faollik ortganini, sug'oriladigan yerlar maydonida intensiv texnologiyalar ulushi oshib borayotganini ko'rsatdi. Ayniqsa, meva-sabzavotchilik, bog'dorchilik va chorvachilik tarmoqlarining rivojlanishi hamda agroeksport hajmining kengayishi mamlakat agrar siyosatining to'g'ri yo'nalishda olib borilayotganini tasdiqlaydi. Bozor munosabatlarining erkinlashuvi, paxta va g'alla bo'yicha majburiy rejalar bekor qilinishi, fermerlarning mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatlarining kengayishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Erishilgan yutuqlar natijasida tarmoqda izchil rivojlanish uchun mustahkam asos yaratildi. Suv resurslaridan samarali foydalanish va irrigatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish bo'yicha bosqichma-bosqich chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Yerlarning meliorativ holatini yaxshilashga qaratilgan ishlar hosildorlikni oshirish va fermerlar faoliyatini yanada samarali tashkil etishga xizmat qilmoqda. Sug'orish tizimlarida suvni tejoychi texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlari kengaymoqda.

Shu bilan birga, logistika va mahsulotlarni saqlash infratuzilmasini rivojlantirish orqali qishloq xo'jaligi mahsulotlarining saqlanishi va tashilishi sezilarli darajada yaxshilanmoqda. Bu qo'shimcha qiymat yaratish, eksport salohiyatini oshirish hamda fermerlar daromadlarini ko'paytirish uchun muhim omil hisoblanadi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash hajmlarini oshirish tarmoqda yuqori qo'shimcha qiymat yaratish imkonini bermoqda. Ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari agrar sohaning raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Chorvachilik tarmog'ida zotdor hayvonlar sonini ko'paytirish, ozuqa bazasini mustahkamlash va zamonaviy zootexnik innovatsiyalarni joriy etish orqali mahsulot tannarxini optimallashtirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga erishilmoqda.

Agrar tarmoqda mehnat unumdorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar izchil amalga oshirilmoqda va bu yo'nalish ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Fermer xo'jaliklarida texnika parkini yangilash va ishlab chiqarish jarayonlarini mexanizatsiyalash orqali mehnat samaradorligini oshirish imkoniyatlari kengaymoqda. Qo'l mehnatini qisqartirish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ishlab chiqarish jarayonlarini yanada samarali tashkil etishga xizmat qilmoqda.

Raqamli agronomiya, dronlar orqali ekinlarni monitoring qilish, intellektual fermer xo'jaliklari kabi innovatsion texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish mehnat unumdorligining barqaror o'sishini ta'minlash imkonini bermogda. Ushbu texnologiyalar mahsulot tannarxini optimallashtirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va agrar tarmoqning bozor raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Yuqoridagi tahlillar asosida qishloq xo'jaligini barqaror va uzoq muddatli rivojlantirish uchun qator ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi. Avvalo, suv resurslari bilan bog'liq muammolarni hal etish bo'yicha davlat miqyosida kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Sug'orish kanallari va irrigatsiya tizimlarini rekonstruksiya qilish, suv yo'qotishlarini kamaytirish, tomchilatib sug'orish va boshqa suv tejankor texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, tomchilatib sug'orish qo'llanilgan maydonlarda hosildorlik 30 foizgacha oshib, suv sarfi 40-50 foizga kamaymoqda, bu esa mazkur texnologiyalarning yuqori iqtisodiy samaradorligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, agrologistika markazlarini tashkil etish, zamonaviy sovutkichli omborlar, tez buziladigan mahsulotlar uchun maxsus logistika tizimlari va ekspress tashish xizmatlarini rivojlantirish zarur. Agar respublikada mahsulotlarni saqlash quvvatlari hozirgi 1,8 million tonnadan 5 million tonnagacha yetkazilsa, qishloq xo'jaligi mahsulotlaridagi yo'qotishlar kamida ikki baravar kamayadi, fermer daromadlari oshadi va eksport hajmi sezilarli darajada kengayadi. Bu jarayonda xususiy sektor va xorijiy investorlarni jalb etish, soliq imtiyozlari va subsidiyalash mexanizmlaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Agrar sohada mehnat unumdorligini oshirish uchun texnik qayta jihozlash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va kadrlar salohiyatini kuchaytirish talab etiladi. Qishloq xo'jaligida raqamli texnologiyalarni tatbiq etish, dronlar orqali monitoring qilish, intellektual sug'orish tizimlarini joriy etish hamda agroteknik tadbirlarning zamonaviy usullaridan foydalanish mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshiradi. Agrar oliy ta'lim muassasalarida amaliyotga yo'naltirilgan ta'limni kuchaytirish, fermerlar uchun muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish va yangi agroteknologiyalar bo'yicha maslahat xizmatlarini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining eksport salohiyatini oshirish uchun xalqaro standartlar va sertifikatlash tizimlarini takomillashtirish, GLOBALG.A.P., HACCP va ISO standartlarini keng joriy etish zarur. Eksportyorlar va fermerlar o'rtasida kooperatsiyani kuchaytirish, eksportga yo'naltirilgan tayyorlov markazlarini tashkil etish hamda tashqi bozorlarga oid axborot bazalarini yaratish tarmoqning xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, O'zbekiston qishloq xo'jaligining iqtisodiy-statistik tahlili tarmoqning katta salohiyatga ega ekanini va uning rivojlanishi mamlakat iqtisodiy barqarorligi uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi. Ilgari surilgan taklif va tavsiyalarning amaliyotga joriy etilishi agrar tarmoqni yangi rivojlanish bosqichiga olib chiqadi, uni rivojlangan mamlakatlar darajasiga yaqinlashtiradi hamda aholining turmush farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Rasulov Z.T., Qodirov R. Agroiqtisodiyot asoslari. Toshkent: O'zbekiston, 2020. 256 b.
2. Tojiyev Q.S. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti va menejmenti. Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. 344 b.
3. Shokirov U.B. Fermer xo'jaliklarini rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari. Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. 212 b.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktabrdagi "Qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi to'g'risida" PF-5853-son Farmoni. <http://lex.uz/docs/-4567334>
5. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi. Qishloq xo'jaligi statistik to'plami. Toshkent: Statistika agentligi, 2023. 188 b.
6. Mamajonov N., Jo'raev B. Agrar siyosat va modernizatsiya tamoyillari. Toshkent: Innovatsiya Ziya, 2021. 298 b.
7. Abdullaev A.A. Qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohotlar va samaradorlik masalalari. Toshkent: Iqtisodiyot, 2018. 224 b.
8. Андреев В.Ф. Экономика сельского хозяйства. Москва: Проспект, 2019. 352 с.
9. Назаров А.Н. Аграрная политика и устойчивое развитие. Москва: Экономика, 2020. 280 с.
10. Куликов И.М. Статистический анализ в сельском хозяйстве. Санкт-Петербург: Питер, 2021. 240 с.
11. Панкратов С.Л., Бахтияров Р.Р. Мелиорация и водные ресурсы в аграрном секторе. Москва: Колос, 2022. 315 с.
12. Зубарев Ю.П. Агробизнес и его инновационное развитие. Москва: Инфра-М, 2020. 267 с.
13. Samuelson P., Nordhaus W. Economics. New York: McGraw-Hill, 2021. 832 p.
14. Porter M. The Competitive Advantage of Nations. London: Palgrave Macmillan, 2020. 496 p.
15. FAO. World Food and Agriculture Statistical Yearbook. Rome: FAO Publishing, 2023. 412 p.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100